Nr 28.

Ankom till riksdagens kansli den 6 maj 1930 kl 11 f. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckt motion angående ändrad arbetsfördelning mellan riksdagens justitieombudsman och dess militieombudsman.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 241, har herr *Schlyter* hemställt, att riksdagen måtte såsom vilande i grundlagsenlig ordning antaga en i överensstämmelse med vad i motiveringen till motionen föreslås ändrad lydelse av § 96 regeringsformen ävensom erforderliga redaktionella ändringar i grundlagarna i övrigt, vartill författningstext skulle utarbetas av konstitutionsutskottet. Enligt motiveringen avses en ändrad arbetsfördelning mellan justitieombudsmannen och militieombudsmannen: justitieombudsmannen skulle fortfarande handlägga ärenden, som angå de civila domstolarna, fångvården samt exekutions-, åklagare- och polisväsendet, under det att övriga ärenden, som enligt gällande bestämmelser falla inom justitieombudsmannens kompetensområde, skulle överflyttas till militieombudsmannen.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottets yttrande.

Något förslag om ändrad arbetsfördelning mellan justitie- och militieombudsmannen har icke tidigare framställts. Däremot har vid två riksdagar, 1926 och 1928, i motioner påyrkats militieombudsmannaämbetets indragning och överflyttning av militieombudsmannens åligganden å justitieombudsmannen. I sitt vid 1926 års riksdag avgivna utlåtande i ämnet, till vilket 1928 års konstitutionsutskott hänvisade, anförde utskottet följande:

»Det förslag, som legat till grund för militieombudsmannaämbetets inrättande, framlades av Kungl. Maj:t vid 1914 års senare lagtima riksdag, varefter vederbörande grundlagsbestämmelser definitivt genomfördes år 1915. Det framhölls härvid, att de kontrollinstitutioner i fråga om den statliga förvaltningen, som redan funnos, särskilt justitieombudsmannaämbetet, knappast kunde anses tillräckliga för sitt ändamål. Sedan dessa institutioners tillkomst hade nämligen den statsverksamhet, som utgjorde kontrollens föremål, i hög grad utvecklats, och det vore därför behövligt att, om en tillfredsställande kontroll skulle kunna utövas över statsförvaltningen i dess helhet, antingen förstärka de förefintliga kontrollmyndigheternas arbetskrafter eller ock upprätta en ny kontrollmyndighet för vissa områden. Den lämpligaste utvägen syntes härvid vara att anordna speciell kontroll för försvarsverkets vidkom-

mande. Försvarsväsendets ur olika synpunkter säregna ställning, bland annat med hänsyn till den allmänna värnpliktens djupgående betydelse för den enskilde, gjorde en kontroll på detta område påkallad. Till undanröjande av misstro mot och missförstånd om försvarsverket funnes intet bättre medel än inrättande av en sakkunnig och opartisk myndighet med uppgift såväl att självmant ägna förhållandena en ständig och noggrann uppmärksamhet som ock att undersöka befogenheten av framställda klagomål och anmärkningar. Förefintligheten av en särskild kontrollmyndighet på förevarande område torde fortfarande vara av det värde, att i motionen anförda besparingssynpunkterna i detta fall icke få vara utslagsgivande.»

Konstitutionsutskottets avstyrkande hemställan bifölls vid såväl 1926 som 1928 års riksdagar av båda kamrarna.

Vid behandlingen av nu förevarande motion har utskottet införskaffat yttranden rörande densamma från justitie- och militieombudsmännen. Dessa yttranden, vilka såsom bilagor bifogas utskottets betänkande, gå i viss mån i skilda riktningar. Justitieombudsmannen finner, »att en förändring i den riktning, som i motionen avses, otvivelaktigt skulle vara till fromma för justitieombudsmansämbetet och sålunda är att förorda, såframt utskottet finner den kunna genomföras utan olägenhet för militieombudsmansämbetet». Militieombudsmannen uttalar, »att militieombudsmannens nuvarande arbetsbörda icke lägger avgörande hinder i vägen för att nya arbetsuppgifter tillföras ämbetet». I båda yttrandena framhålles att, därest motionen i huvudsak skulle tillstyrkas, åtskilliga icke oväsentliga ändringar borde vidtagas i de i motionen föreslagna normerna för arbetsfördelningen mellan justitie- och militieombudsmännen.

Ur synpunkten av en jämnare fördelning av arbetet mellan dessa riksdagens båda ombudsmän synas vissa skäl tala för en reform i av motionären angiven riktning. Att för närvarande justitieombudsmannens arbetsbörda är avsevärt större än militieombudsmannens synes framgå av de i de bilagda yttrandena givna redogörelserna. Att uteslutande på grund av detta förhållande genomföra en förändring i arbetsfördelningen de båda ombudsmännen emellan finner utskottet likväl icke tillrådligt. Enligt nu gällande bestämmelser äro de båda ombudsmännens kompetensområden enhetliga samt klart och bestämt angivna; de torde ock för allmänheten vara jämförelsevis väl kända. En förändring torde emellertid medföra mindre klara och fasta kompetensgränser och därmed en viss osäkerhet vid ärendenas fördelning.

Vid sådant förhållande och då utskottet vidhåller sin åren 1926 och 1928 uttalade åsikt om militieombudsmannens ställning, får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 6 maj 1930.

På konstitutionsutskottets vägnar:

C. A. REUTERSKIÖLD.

Närvarande: Herrar *Reuterskiöld, Sävström, Strömberg, David Bergström, Stendahl, G. W. Hansson, K. J. Ekman*, Sundberg, Larsén, Isak Svensson, Gustafson* i Kasenberg, *Jansson* i Edsbäcken*, *Borg, Persson* i Trången, *Forssell, Andersson* i Igelboda, *Karlsson* i Vadstena, *Alströmer** och *Björck* i Kristianstad.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservationer:

1) av herr *Reuterskiöld*, som ansett, att sista punkterna i utskottets motivering (»En förändring — — — hemställa») bort erhålla följande lydelse: »En förändring torde emellertid lätt medföra mindre klara och fasta kompetensgränser, därest den skulle ske på sätt i motionen eller i de avgivna yttrandena antydes. Därför synes med en reform böra anstå till dess frågan hunnit ytterligare övervägas, varvid särskildt torde böra undersökas, huruvida ärendenas fördelning mellan ombudsmännen bör bestämmas i grundlag eller i instruktion. Likaså synes en undersökning erfordras, huruvida å ena sidan militieombudsmannaämbetet över huvud nu mera kan anses behövligt och å den andra, huruvida justitieombudsmannen utan att erhålla biträde av sin suppleant eller av särskild biträdande ombudsman kan förbliva i stånd att personligen fullgöra vad på en riksdagens ombudsman bör ankomma. Under sådana förhållanden får utskottet hemställa . . .»

2) av herrar *Stendahl* och *Forssell* mot motiveringen.

Bilagor.

Till Riksdagens Konstitutionsutskott.

I skrivelse den 25 februari 1930 har Konstitutionsutskottet anhållit om mitt yttrande över en av herr Schlyter inom riksdagens första kammare väckt motion, nr 241, angående ändrad arbetsfördelning mellan riksdagens justitieombudsman och dess militieombudsman. Med anledning därav får jag vördsamt anföra följande:

I motionen har motionären under erinran om att justitieombudsmannens arbetsbörda under de senare åren i hög grad ökats ifrågasatt, om icke lättnad borde beredas justitieombudsmannen genom överflyttning av vissa till dennes ämbetsförvaltning nu hörande ärenden till militieombudsmannen.

Beträffande ökningen av justitieombudsmannens arbetsbörda uppgives i motionen att, medan antalet av justitieombudsmannen handlagda ärenden mot tjänstemän år 1904 utgjorde 121, motsvarande antal år 1914 eller det sista året, som de till militieombudsmannen sedermera överförda uppgifterna handhades av justitieombudsmannen, utgjorde 307. Tio år senare eller år 1924 hade, trots militieombudsmansämbetets tillkomst, antalet ärenden hos justitieombudsmannen ökats till 433. År 1927 hade ärendenas antal stigit till 476 för att året därpå ökas ytterligare till 520. Under år 1929 hade antalet ärenden ökats i än snabbare tempo.

Beträffande arbetsbördan under sistnämnda år anföres i motionen vidare:

»Enligt justitieombudsmannens ämbetsberättelse till innevarande riksdag har sammanlagda antalet under år 1929 hos justitieombudsmannen diarieförda nya ärenden, däri inbegripna 32 av tryckfrihetskommitterade handlagda ärenden, uppgått till 740. Antalet inkomna klagoskrifter har också under nämnda år varit det största sedan justitieombudsmansämbetets tillkomst.

Vid 1929 års början voro — frånsett ett antal balanserade ärenden av annan beskaffenhet — av förut inkomna klagomål eller eljest mot tjänstemän anhängiggjorda ärenden fortfarande under handläggning hos justitieombudsmannen 46

Under år 1929 hava anhängiggjorts ärenden mot tjänstemän:

genom inkomna klagomål — däribland icke inberäknat ett antal anonyma skrifter, vilka icke diarieförts — ett antal av 517

samt på grund av anmärkningar, gjorda vid granskning av fångförteckningar eller vid ämbetsresa eller annorledes, ett antal av 53

Summa balanserade och inkomna ärenden mot tjänstemän ..... 616.»

Den i motionen ifrågasatta omregleringen av riksdagens ombudsmäns verksamhetsområden har föreslagits skola ske med hänsyn till ärendenas beskaffenhet. Till belysning av beskaffenheten av de hos justitieombudsmannen under år 1929 handlagda ärendena mot tjänstemän, såsom ovan berörts till antalet 616, uppgives i motionen, att, enligt vad motionären inhämtat, dessa ärenden avsett klagomål och anmärkningar till nedannämnda antal rörande:

civila domstolsväsendet 148
fångvården 50
exekutionsväsendet 64

åklagare- och polisväsendet 165
övriga ärenden hos länsstyrelse 32
ecklesiastikstatens ärenden 28
sjukvårdsärenden 49
ärenden hos centrala ämbetsverk 24
övriga ärenden ..... 56.

I motionen föreslås, att vid en eventuell omreglering av ombudsmännens verksamhetsområden de av ovannämnda ärenden, som angå de civila domstolarna, fångvården samt exekutions-, åklagare- och polisväsendet, fortfarande skola tillhöra justitieombudsmannens ämbetsförvaltning, medan de övriga slagen av ärenden överflyttas till militieombudsmannen.

Med anledning av remissen vill jag till en början vitsorda riktigheten av de i motionen lämnade sifferuppgifterna, så vitt angår justitieombudsmannens ämbetsförvaltning. För frågans ytterligare belysande lämnas följande sammanställning av under åren 1915—1929 diarieförda ärenden m. m.

	I	II	III	IV
	Diarieförda ärenden	Handlagda klagomål och anmärkningar	I kol. II ingående, från föregående år balanserade ärenden	Under året inkomna klagoskrifter
1915	603	537	42	291
1916	737 [1]	746 [1]	103	333
1917	550	578	123	353
1918	520	580	174	320
1919	603	745	231	360
1920	549	630	215	330
1921	611	558	86	381
1922	626	565	60	426
1923	576	498	53	386
1924	559	433	48	355
1925	652	508	54	394
1926	613	502	47	386
1927	620	476	48	372
1928	604	520	55	410
1929	740	616	46	517

Antalet under innevarande år diarieförda nya ärenden uppgår denna dag till 222 mot 210 samma dag år 1929.

Såsom av den ovan lämnade sammanställningen framgår är det företrädesvis antalet klagoskrifter, som vuxit. Beträffande anledningen härtill är det vanskligt att yttra sig. Sannolikt hava emellertid bidragit dels den tilltagande brottsligheten dels den fortgående utvidgningen av statens verksamhetsområden och dels vidgad kunskap bland allmänheten om rätten att hos justitieombudsmannen anföra klagomål mot statens tjänstmän för fel eller försummelser i tjänsten.

I anledning av det växande antalet klagomål har en av mina företrädare i ämbetet övervägt vidtagande av vissa åtgärder. Enligt vad för mig uppgivits har nämligen justitieombudsmannen Nils Lilienberg förberett en framställning om överflyttande av vissa slag av ärenden till militieombudsmannen och i sådant syfte under år 1924 låtit verkställa undersökning rörande de hos justitie-

[1] 150 ärenden voro av alldeles likartad beskaffenhet (Se justitieombudsmannens ämbetsberättelse 1918 sid. 432).

ombudsmannen handlagda ärendena. Ehuruväl denna undersökning, i vad angår ärendenas uppdelning, ej är fullt jämförbar med motionen, torde den likväl kunna tjäna till belysning av förevarande fråga. Jag får därför här nedan lämna en sammanställning av resultatet av undersökningen, vilken avsåg under åren 1921—1923 nyinkomna klagoskrifter.

Klagomål mot:	1921	1922	1923
domare	80	112	92
fångvårdstjänstemän	6	10	3
över- och underexekutorer	39	50	47
länsstyrelser med underlydande befattninghavare (utom exekutorsverksamheten)	129	115	121
präster	13	13	25
läkare	13	16	7
järnvägs-, post-, telegraf- och tulltjänstemän	6	7	9
tjänstemän vid domän- och lantmäteristaterna samt fartygsinspektionerna	10	3	6
centrala ämbetsverk	19	24	8
övriga klagomål	66	76	68

Den inträdande ökningen i antalet inkomna klagoskrifter har nödgat justitieombudsmannen att i allt större omfattning ägna sin tid åt dessa ärendens behandling med undanskjutande i viss mån av andra, ej så brådskande men väl så viktiga arbetsuppgifter. Visserligen föranleder ej det stora flertalet av klagoskrifter anställande av åtal, men att härav draga den slutsatsen, att de icke förorsaka justitieombudsmannen något egentligt arbete, är icke riktigt. Av de under år 1929 handlagda klagomålen hava sålunda nära 45 procent varit av den beskaffenhet, att de ansetts böra remitteras för yttrande till vederbörande myndighet, mot vilken klagomål riktats. Sedan dylikt yttrande avgivits, har i allmänhet klaganden beretts tillfälle att bemöta detsamma. Ej sällan hava klagandens påminnelser föranlett infordrandet av nytt utlåtande från myndigheten, vilket klaganden därefter bemött. På dylikt sätt uppstår mången gång en skriftväxling av ansenligt omfång. Jämväl de fall, som avskrivas utan remiss, medföra ofta betydande arbete för justitieombudsmannen. Ej sällan föranleda dylika ärenden granskning av vidlyftiga rättegångsprotokoll. Att dessa omfatta flera hundra sidor är ej ovanligt. Dessutom erfordras i många fall en tidsödande utredning av annan beskaffenhet såsom studium av förarbeten till lagar och författningar, efterforskande och genomläsande av förefintliga prejudikat m. m. Även om justitieombudsmannen härvid kan påräkna biträde av sin expedition, vilar dock det huvudsakliga och mest krävande arbetet på honom själv.

Som redan är antytt, är antalet anställda åtal ej stort i förhållande till antalet behandlade ärenden. Emellertid bör beaktas, att ett jämförelsevis stort antal ärenden föranleda annan justitieombudsmannens åtgärd. Till denna grupp hänföras sålunda först och främst alla de fall, i vilka till följd av justitieombudsmannens ingripande rättelse av ett begånget fel vinnes utan åtal. Vidare komma härunder de skrivelser, vari justitieombudsmannen med anledning av inspektioner, klagomål eller andra under hans prövning komna ärenren gör uttalanden, avsedda att kunna tjäna vederbörande mydighet till vägledning i framdeles förekommande fall av liknande beskaffenhet. Utarbetandet av en dylik skrivelse kräver merendels lika mycket arbete som utförandet av ett åtal. Såsom av justitieombudsmannens ämbetsberättelser torde framgå, ägnas nämligen ej sällan tvistiga rättsfrågor i denna ordning en utförlig behandling.

För ett rätt bedömande av justitieombudsmannens arbetsbörda må vidare

framhållas, att justitieombudsmannen, ändock att någon anmälan ej inkommit, i ett ej ringa antal fall tager del av protokoll och andra handlingar i mål och ärenden, vilka påkalla hans uppmärksamhet, samt att dessa icke diarieföras och sålunda ej heller komma till synes i arbetsstatistiken, såframt justitieombudsmannen vid prövningen finner någon anledning till ingripande från hans sida icke föreligga. Slutligen vill jag erinra om det årligen återkommande, tidsödande arbetet med ämbetsberättelsens färdigställande.

Såsom jag redan framhållit, föranleder ökningen i antalet klagoskrifter med nödvändighet, att justitieombudsmannens arbetskrafter i allt större omfattning måste inriktas på förhindrande av uppkomsten av alltför stor arbetsbalans. Hitintills har detta varit möjligt. Därest klagomålen skulle ytterligare ökas, kan måhända icke undvikas, att arbetsbalansen växer och ärendenas avgörande fördröjes. Jämväl är att befara, att en bland justitieombudsmannens viktigaste arbetsuppgifter måste begränsas. För inspektionsresor skulle då ej kunna anslås lika lång tid av året som tillförene. Detta vore en stor olägenhet. Då nämligen redan nu som regel omkring tio år pläga förflyta mellan varje gång en myndighet inspekteras av justitieombudsmannen, bör tiden mellan inspektionerna icke lämpligen ytterligare förlängas.

En annan följd av ökningen i de löpande göromålen är, att justitieombudsmannen endast i mera begränsad omfattning kan ägna sin tid åt den honom enligt gällande instruktion åvilande skyldigheten att anmärka brister i lagar och författningar samt avgiva förslag till deras förbättring. Detsamma gäller justitieombudsmannens åliggande att hos Konungen göra anmälan, därest justitieombudsmannen inom området för sin ämbetsutövning finner någon bestämmelse, som det ankommer på Konungen att meddela, vara behövlig eller någon ändring erfordras i förut meddelad sådan bestämmelse. Överhuvud kan sägas, att i sist berörda hänseenden det ökade arbetet med behandlingen av inkommande klagoskrifter redan utgör ett avsevärt hinder.

Av vad nu anförts, torde framgå, att en mera avsevärd ökning av justitieombudsmannens befattning med klagoskrifter med all sannolikhet komme att medföra väsentliga svårigheter för ämbetets behöriga utövande. Därför vill jag i anledning av de i motionen omförmälda förslagen vid 1926 och 1928 års riksdagar bestämt avråda från en sammanslagning av justitieombudsmans- och militieombudsmansämbetena. Jag instämmer sålunda i vad Konstitutionsutskottet i sitt utlåtande över den vid 1928 års riksdag i nämnda syfte framförda motionen anfört därom, att militieombudsmannens arbetsbörda fortfarande torde vara så pass betydande, att den icke lämpligen kan förenas med justitieombudsmannens hos *en* ämbetsman. Det gäller icke blott att tillse, huruvida en utökning av arbetskrafterna å justitieombudsmansexpeditionen möjligen skulle kunna medgiva genomförandet av en dylik reform, utan man måste jämväl taga i beaktande, huruvida icke justitieombudsmannen, på sätt nyss berörts, personligen skulle erhålla en arbetsbörda, som icke medgåve ämbetets utövande på det sätt, som därmed varit avsett. I propositionen om militieombudsmansämbetets inrättande framhölls såsom önskvärt, att justitieombudsmannen vid fullgörandet av sin viktiga och grannlaga uppgift själv skulle kunna i största möjliga omfattning genomtränga och behärska ärendena. Detta förutsätter uppenbarligen, att institutionen icke bör utvecklas till att arbeta som ett ämbetsverk. Justitieombudsmannen bär inför riksdagen personligen ansvaret för ämbetets förvaltning och bör då icke hava en arbetsbörda, som omöjliggör för honom att själv till fullo sätta sig in i de förekommande ärendena, innan han däri fattar beslut.

Genom den i motionen föreslagna överflyttningen av vissa ärenden från justitieombudsmannen till militieombudsmannen skulle otvivelaktigt beredas ett bättre utrymme för en del viktigare arbetsuppgifter, som nu löpa fara att

undanträngas av det växande antalet klagoskrifter, och möjliggöras en jämnare fördelning mellan de olika grenarna av justitieombudsmannens verksamhet.

De i motionen förordade grunderna för ärendenas fördelning mellan de båda ombudsmännen synas vara i stort sett riktiga och lämpliga. I ett par avseenden torde emellertid jämkningar kunna ifrågasättas. Enligt förslaget skulle en del av de ärenden, som handläggas av länsstyrelserna och de under dem lydande myndigheterna, överföras från justitieombudsmannens ämbetsförvaltning till militieombudsmannens. Rörande länsstyrelsernas befattning med exekutions-, åklagare- och polisväsendet skulle justitieombudsmannen alltjämt äga befogenhet att utöva tillsyn, medan länsstyrelsernas verksamhet i övrigt skulle falla under militieombudsmannens kontroll. Även om denna uppdelning rent teoretiskt sett förefaller tilltalande, torde densamma dock måhända i den praktiska tillämpningen kunna komma att medföra vissa olägenheter. Sålunda torde det knappast kunna undvikas, att gränsfall uppstå, i vilka tveksamhet kan råda om vilkendera av ombudsmännen är behörig att ingripa. Vidare må erinras, att det ej är ovanligt, att i en och samma klagoskrift framställas anmärkningar mot en myndighet i olika avseenden. I sådana fall vore det mindre lämpligt, om vederbörande ombudsman ägde behörighet att upptaga allenast vissa klagopunkter men nödgades hänvisa de övriga till den andre ombudsmannens prövning. Till förebyggande av dylika konsekvenser har jag, efter samråd med militieombudsmannen, funnit mig böra förorda den jämkningen av de i motionen föreslagna grunderna för ärendenas fördelning, att alla ärenden rörande länsstyrelserna och övriga till landsstaten hörande myndigheter alltjämt må handläggas av justitieombudsmannen oavsett dessa ärendens beskaffenhet. Då i enlighet härmed ärenden rörande landsstatens befattning med lösdrivare och alkoholister skulle höra till justitieombudsmannens ämbetsförvaltning, synas skäl föreligga att under denna hänföra jämväl frågor av dylik beskaffenhet, som handläggas av annan myndighet. Med hänsyn därtill, att justitieombudsmannen enligt förslaget skulle hava att handlägga ärenden rörande ägodelningsdomarna och ägodelningsrätterna, kan slutligen ifrågasättas, huruvida ej hans kompetensområde bör omfatta lantmäteriväsendet i dess helhet. Det förefaller nämligen knappast lämpligt, att ett av en lantmätare vid en jorddelningsförrättning begånget fel skulle påtalas av militieombudsmannen, under det att, om den felaktiga förrättningen fastsällts av ägodelningsdomaren, talan mot denne skulle utföras av justitieombudsmannen. På nu anförda skäl får jag föreslå, att ärendena fördelas mellan ombudsmännen sålunda, att justitieombudsmannen äger att handlägga ärenden rörande de civila domstolarna, fångvården, behandlingen av lösdrivare och alkoholister, exekutions-, åklagare-, polis- och lantmäteriväsendet ävensom andra ärenden, vilka röra länsstyrelserna eller under dem hörande myndigheter, samt att ärenden rörande krigsdomstolarna ävensom alla ärenden rörande statens ämbets- och tjänstemän i övrigt hänföras under militieombudsmannens ämbetsförvaltning.

I förevarande ärende har jag samrått med min närmaste företrädare i ämbetet, vilken förklarat sig i allt väsentligt dela min här uttalade uppfattning.

Under åberopande av vad jag nu anfört får jag vördsamt avgiva det utlåtande, att en förändring i den riktning, som i motionen avses, otvivelaktigt skulle vara till fromma för justitieombudsmansämbetet och sålunda är att förorda, såframt Utskottet finner den kunna genomföras utan olägenhet för militieombudsmansämbetet.

Stockholm i justitieombudsmansexpeditionen den 17 mars 1930.

SEVE EKBERG.

Gösta Stenlund.

Till Riksdagens Konstitutionsutskott.

Sedan Konstitutionsutskottet anhållit om mitt yttrande över en av herr Schlyter inom första kammaren väckt motion angående ändrad arbetsfördelning mellan riksdagens justitieombudsman och dess militieombudsman, får jag med anledning härav vördsamt anföra följande.

Under de första åren efter militieombudsmansämbetets inrättande var antalet hos militieombudsmannen diarieförda ärenden högst betydande och översteg väsentligt det antal ärenden, som under samma tid förekommo hos justitieombudsmannen, och för övrigt även det antal ärenden, som för närvarande handlägges av justitieombudsmannen. Sedermera har antalet hos militieombudsmannen förekommande ärenden nedgått. Detta förhållande har, såsom motionären framhåller, å vissa håll framkallat tanken på att helt överflytta militieombudsmannens arbetsuppgifter till justitieombudsmannen. Motionären har emellertid icke upptagit denna tanke utan i stället — med hänsyn till den särskilt under de senaste åren framträdande ökningen i justitieombudsmannens arbetsbörda — föreslagit överflyttning av vissa arbetsuppgifter från justitieombudsmannen till militieombudsmannen. För bedömande av dessa båda i olika riktning framkomna förslag torde frågan om militieombudsmannens nuvarande arbetsbörda vara av särskild betydelse; och skall jag därför yttra något om denna.

Under de fyra senaste åren — under vilken tid jag innehaft militieombudsmansämbetet — har antalet handlagda ärenden utgjort:

under 1926	304	ärenden
» 1927	279	»
» 1928	208	»
» 1929	226	»

Om härifrån avgå vissa från myndighet inkomna ärenden m. fl., blir antalet återstående ärenden:

under 1926	274	ärenden
» 1927	245	»
» 1928	188	»
» 1929	203	»

En viss nedgång i de diarieförda ärendenas antal är således för perioden i dess helhet obestridlig. Emellertid vill jag på grund av egen erfarenhet såsom min uppfattning framhålla, att antalet diarieförda ärenden icke utgör en fullt tillförlitlig mätare på arbetsbördan. Till militieombudsmannens betydelsefullaste ämbetsuppgifter hör den kontroll, som han utövar av eget initiativ, särskilt vid eller i samband med inspektioner. Denna militieombudsmannens verksamhet, som bland annat innefattar granskning av samtliga protokoll i såväl krigsrättsmål som disciplinära bestraffningsärenden, tager avsevärd tid i anspråk men ger sig ej uttryck i diarienummer i annan mån, än då anmärkningar i särskilda fall framställas. Vidare förekommer i stor utsträckning, att till militieombudsmannen göras muntliga framställningar från myndigheter och enskilda, vilka framställningar ofta föranleda undersökningar och hänvändelser av olika slag, utan att detta kommer till synes i några diarienummer. Slutligen är det givet, att arbetsbördans omfattning mycket beror på ärendenas beskaf-

fenhet och att enstaka ärenden i fråga om det arbete, de föranleda, kunna uppväga en mångfald andra. Såsom exempel härpå vill jag nämna två av mig under förra året handlagda, i Högsta domstolen såsom första instans anhängiggjorda åtal. I båda fallen krävdes omfattande undersökningar hos myndigheter, förhör med ett stort antal personer samt författande av ett flertal mycket vidlyftiga skrifter.

I den vid 1928 års riksdag väckta motionen samt i den offentliga diskussionen har särskilt framhållits, att antalet av de utav militieombudsmannen anhängiggjorda åtalen icke är stort, och har antalet åtal ofta tagits såsom mätare på arbetsbördans omfattning. Man förbiser emellertid därvid, att flertalet ärenden föranleda skriftväxling, vilken ibland kan bliva av större omfattning, samt att undersökningar om innehållet i och innebörden av vederbörliga författningar ofta är besvärlig och tidsödande. Det må även framhållas, att till militieombudsmannen ingivna framställningar ofta gå ut på att vinna rättelse eller ersättning på grund av en oriktigt företagen åtgärd (t. ex. ändring i en oriktigt bestämd tjänstgöring, ersättning för skada uppkommen genom någon felaktig åtgärd). De framställningar av denna art, som finnas befogade och utan åtal leda till önskvärt resultat, böra givetvis jämställas med de ärenden, som leda till åtal. Vidare förekommer det i stor utsträckning, att militieombudsmannen i framställningar till Kungl. Maj:t eller andra myndigheter hemställer om nya eller förändrade föreskrifter på något område eller om förbättring av någon bristfällig förläggning eller dylikt. (Av dessa framställningar refereras endast ett mindre antal i ämbetsberättelserna.) Liksom för bedömande av militieombudsmansinstitutionens värde hänsyn bör tagas till nu berörda yttringar av militieombudsmannens verksamhet, ligger det i sakens natur, att frågor av denna art föranleda ej ringa arbete, vilket för övrigt ej alltid kommer till synes i handlingarna.

Även med beaktande av vad jag här anfört i fråga om militieombudsmansämbetets olika arbetsuppgifter och omfattningen av desamma vill jag på grund av den erfarenhet, jag vunnit under den tid jag utövat ämbetet, såsom min uppfattning uttala, att militieombudsmannens nuvarande arbetsbörda icke lägger avgörande hinder i vägen för att nya arbetsuppgifter tillföras ämbetet.

Emellertid lärer man nog få räkna med att tillkomsten av nya omfattande arbetsuppgifter kan medföra vissa konsekvenser för militieombudsmannens nuvarande verksamhetsområde. Detta är på ett mycket naturligt sätt avgränsat och enhetligt, vilket givetvis medför den fördelen, att militieombudsmannen kan med särskild sakkunskap och noggrannhet utöva den kontrollerande verksamheten. Därest nya betydande arbetsuppgifter överlämnas till militieombudsmannen, kan följden härav bliva, att det arbetsområde, för vilket institutionen inrättats, icke blir föremål för dess kontrollerande verksamhet i fullt samma utsträckning, som för närvarande är fallet. Särskilt torde ej med visshet kunna antagas, att granskning av krigsrättsprotokoll och protokoll i disciplinära bestraffningsärenden samt överhuvud taget militieombudsmannens inspekterande verksamhet, vilken är av delvis annan art än justitieombudsmannens, medhinnes i hittillsvarande omfattning, om betydande arbetsuppgifter tillkomma.

Beträffande frågan om de särskilda arbetsuppgifter, som enligt motionärens förslag skulle överflyttas från justitieombudsmannen till militieombudsmannen, anser jag mig böra framhålla följande.

Enligt förslaget skulle — i motsats till vad som för närvarande gäller — vissa myndigheter och befattningshavare — låt vara i skilda hänseenden — bliva underkastade såväl justitieombudsmannens som milititeombudsmannens tillsyn. Detta skulle bliva fallet med länsstyrelserna och till landsstaten hö-

rande myndigheter, vilka såvitt angår deras befattning med exekutions-, åklagar- och polisväsendet skulle bliva underkastade justitieombudsmannens tillsyn men i övrigt militieombudsmannens. Detta förefaller knappast lämpligt. De olika grenarna av dessa myndigheters verksamhet äro nämligen i viss mån likartade och kunna för övrigt knappast så strängt särskiljas. Jag får i detta avseende särskilt hänvisa till länsstyrelsernas uppgifter enligt den sociala lagstiftningen (fattigvårdslagen, alkoholistlagen, lösdrivarlagstiftningen etc.) ävensom till länsstyrelsernas befattning med utfärdande, fastställande och övervakande av föreskrifter av skilda slag. Bortsett från att det säkerligen skulle möta svårigheter att avgöra, till vilken kategori frågor av denna art borde hänföras, synes en uppdelning av dem på olika tillsynsmyndigheter knappast vara lämplig. Och även om det beträffande särskilda genom klagomål uppkomna ärenden skulle låta sig göra att verkställa en uppdelning enligt de skisserade grunderna, skulle vid inspektioner säkerligen stora svårigheter yppa sig att avgöra vad som skulle tillkomma justitieombudsmannen respektive militieombudsmannen att granska.

Då i fråga om tillsynen över länsstyrelserna och till landsstaten hörande myndigheter det ojämförligt största antalet ärenden faller inom exekutions-, åklagar- och polisväsendet, synes det med hänsyn till vad ovan anförts lämpligast, att även övriga ärenden beträffande dessa myndigheter kvarbliva under justitieombudsmannens handläggning. I så fall böra även de ärenden angående behandlingen av lösdrivare och alkoholister, som kunna gälla andra myndigheter, handläggas av justitieombudsmannen. Dylika ärenden förete för övrigt utpräglad saklig likhet med ärenden angående den allmänna fångvården, vilka ju fortfarande skulle tillhöra justitieombudsmannens handläggning.

Bland de ärenden, som enligt förslaget skulle överflyttas från justitieombudsmannen till militieombudsmannen, befinna sig vidare även sådana ärenden, som röra myndigheter och tjänstemän inom lantmäteriväsendet. Med hänsyn till det nära samband, som förefinnes mellan de av dessa myndigheter och tjänstemän handlagda frågor, å ena, samt de frågor, som handläggas av ägodelningsdomare och ägodelningsrätt, å andra sidan, synes det mig ur saklig synpunkt riktigast, att ärenden angående nämnda myndigheter och tjänstemän handläggas av justitieombudsmannen, som ju har tillsyn över ägodelningsdomarna och ägodelningsrätterna.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får jag hemställa, att — därest förslaget om överflyttning av vissa arbetsuppgifter från justitieombudsmannen till militieombudsmannen anses böra genomföras — ovan utvecklade synpunkter måtte beaktas, då det gäller att avgöra, vilka uppgifter böra överflyttas.

Stockholm i militieombudsmansexpeditionen den 22 mars 1930.

GUNNAR BENDZ.

Adolf von Post.